

BIBLIOTEKI WE FRANCJI. Relacja z wyjazdu studyjnego

Monika Szczerbacz, Biblioteka Pedagogiczna w Chełmie

Wyjazd studyjny dla nauczycieli i bibliotekarzy do Francji, który miał miejsce w dniach 7-10 maja 2003 r., stanowił kontynuację cyklu związanego z poznawaniem systemów oświatowych i edukacji bibliotekarskiej w państwach Unii Europejskiej. Organizatorami wyjazdu było Centrum Edukacji Bibliotekarskiej, Informacyjnej i Dokumentacyjnej w Warszawie oraz Unia Europejskich Federalistów - Oddział Polska, a uczestniczyło w nim 45 osób. Biblioteki pedagogiczne reprezentowała 5-osobowa grupa bibliotekarzy z Torunia, Chełma, Bielska-Białej i Cieszyna. W programie znalazły się wizytacje szkół, zwiedzanie bibliotek szkolnych, publicznych i uniwersyteckich w Lyonie - drugim co wielkości mieście Francji.

I. Funkcjonowanie biblioteki szkolnej w Katolickim Stowarzyszeniu Szkół "La Favorite St. Thérèse"

Centre Scolaire "La Favorite-Sainte-Thérèse" to prywatna szkoła katolicka o uprawnieniach szkoły państwowej. Działa na podstawie umowy podpisanej z państwem, jest dotowana z budżetu państwa i obowiązują w niej państwowe (zatwierdzone przez ministerstwo) programy nauczania. Uczniowie dopłacają niewielką kwotę do subwencji. Szkoła mieści się w kilku budynkach w różnych częściach Lyonu - wszystkie obiekty są własnością francuskiego Kościoła katolickiego. W skład Centre Scolaire "La Favorite-Sainte-Thérèse" wchodzi:

- Ecole "Petite Favorite" (odpowiednik naszego przedszkola),
- Ecole "Sainte Thérèse" (odpowiednik naszej szkoły podstawowej),
- College "La Favorite" (odpowiednik naszego gimnazjum),
- Lycée "La Favorite" (odpowiednik naszego liceum),
- Lycée Professionnel "La Favorite" (odpowiednik naszego liceum profilowanego lub szkoły pomaturalnej o kierunku ekonomicznym, finansowo-księgowym).

Placówka kształci ogółem 1700 uczniów (na wszystkich poziomach edukacyjnych). Szkoła zatrudnia 140 nauczycieli i 60 osób personelu pomocniczego. Wszyscy pracownicy opłacani są z budżetu państwa. Pensum nauczyciela wynosi 18 godzin zajęć dydaktycznych.

Biblioteka, zwana Centre de Documentation et d'Information (CDI), obsługuje uczniów College "La Favorite", Lycée "La Favorite" i Lycée Professionnel "La Favorite". Dzieciom młodszym (przedszkole i szkoła podstawowa) dostęp do lektury zapewniają nauczyciele i wychowawcy klas, którzy są na tym etapie pośrednikami pomiędzy uczniem a biblioteką. W CDI pracuje na pełnych etatach 2 bibliotekarzy-dokumentalistów (pensum 30-godzinne) i jedna osoba na tzw. kontrakcie (umowa na czas określony). CDI czynne jest codziennie od godz. 7.30 do 17.30. Księgozbiór liczy nieco ponad 4 tys. woluminów, czytelnicy mają wolny dostęp do wszystkich zgromadzonych materiałów (w bibliotece nie ma magazynu). Układ książek na półkach jest działowy, wg klasyfikacji dziesiętnej Deweya. Uczniowie mogą na miejscu korzystać z komputerowych katalogów bibliotecznych oraz z zasobów Internetu - do dyspozycji mają 5 stanowisk komputerowych.

CDI jest nowoczesną pracownią naukową, gdzie uczniowie, wspierani przez bibliotekarzy oraz nauczycieli innych przedmiotów, przygotowują i realizują projekty edukacyjne. W związku z tym zasadniczo zmienił się model biblioteki - z biblioteki statycznej, utożsamianej wyłącznie z wypożyczalnią książek, na bibliotekę czynną, aktywną, będącą pośrednikiem w procesie nauczania i zdobywania informacji. Zmianie uległy także kompetencje bibliotekarzy, określane przez nich samych formułą "od realizacji programu do realizacji projektu".

Z uwagi na tę nową rolę biblioteki, położono nacisk na jakość, a nie ilość gromadzonych zbiorów. Księgozbiór, choć niewielki liczebnie, jest bardzo aktualny, dostosowany do bieżących potrzeb informacyjno-edukacyjnych uczącej się młodzieży. Biblioteka gromadzi głównie encyklopedie, leksykony,

podręczniki oraz literaturę piękną. Dość rygorystyczne selekcje (książki, które nie były wypożyczone przez ostatnie 2 lata są z księgozbioru usuwane) zapobiegają gromadzeniu tzw. martwego księgozbioru.

CDI jest również miejscem rekreacji i wypoczynku. Uczniowie, którzy spędzają w szkole prawie cały dzień, mogą tutaj w miłej i przyjaznej atmosferze oddać się lekturze młodzieżowych czasopism, a wygodne kanapy zapewniają odpoczynek między zajęciami. Bibliotekarze angażują się ponadto w inne działania upowszechniające wiedzę i kulturę: organizują wystawy, wycieczki do galerii i muzeów, wyjścia do kin czy teatrów.

II. Biblioteka Uniwersytecka - Université Jean Moulin Lyon 3

W skład Biblioteki Uniwersytetu Lyon 3 wchodzi 3 placówki:

- *Bibliothèque de la Manufacture* (biblioteka główna, mieszcząca się w kompleksie budynków dawnej fabryki włókienniczej, licząca 100 tys. woluminów)
- *Bibliothèque de recherche en droit* (biblioteka wydziału prawa licząca 25 tys. woluminów)
- *Bibliothèque lettres et langues* (biblioteka wydziału językoznawstwa i literatury, licząca 65 tys. woluminów)

Wszystkie biblioteki pracują w godzinach 8.30 - 18.45.

Bibliothèque de la Manufacture mieści się w głównym kompleksie uniwersyteckim. Nowoczesny budynek o powierzchni 3 tys. m² został oddany do użytku w 1996 r. Niebawem biblioteka powiększy się o kolejne 4 tys. m², trwają bowiem prace modernizacyjne w dawnej fabryce włókienniczej, których celem jest zaadaptowanie tego obiektu na potrzeby biblioteki.

Ze zbiorów biblioteki uniwersyteckiej korzystają zarówno studenci tej uczelni, jak też wszyscy zainteresowani mieszkańcy Lyonu - ogółem ponad 10 tys. użytkowników. Czytelnicy wnoszą jednorazową opłatę wpisową (ok. 25 euro).

Placówka jest doskonale przystosowana dla osób niepełnosprawnych: automatycznie otwierane drzwi, podjazdy, windy i szerokie korytarze pozwalają na samodzielne i bezkolizyjne poruszanie się po bibliotece osobom na wózkach inwalidzkich.

Na parterze znajduje się czytelnia prasy i czasopism oraz w pełni zautomatyzowany punkt udostępniania zbiorów na zewnątrz. Tutaj dokonuje się rejestracji czytelników oraz zwrotów i wypożyczeń materiałów bibliotecznych. Funkcjonuje jeden wspólny punkt udostępniania dla zbiorów na różnych nośnikach, tzn. książki, filmy, dokumenty dźwiękowe i elektroniczne wypożycza się w tym samym miejscu.

Zbiory biblioteczne, liczące 107 585 jednostek, ułożone zostały tematycznie na 4 piętrach. W obrębie jednego piętra znajdują się wszystkie rodzaje dokumentów z danej dziedziny: książki, multimedia itp. Podstawą klasyfikacji dokumentów jest system dziesiętny Deweya. Użytkownicy mają wolny dostęp do półek, mogą też samodzielnie korzystać z katalogów komputerowych, Internetu, ksero. Z wybranych przez siebie materiałów mogą korzystać na miejscu - na każdym piętrze utworzone są stanowiska do pracy cichej (czytelnie), gdzie jednorazowo może pracować ok. 40 osób. Każda czytelnia wyposażona jest w terminale komputerowe do przeglądania katalogu oraz korzystania z Internetu, istnieje też możliwość podłączenia własnego laptopa. Ciekawym rozwiązaniem są przeszkłone i wyciszone kabiny do pracy zespołowej (np. wspólnej pracy nad projektem). Ich usytuowanie pozwala na pracę w kilkusobowych grupach, nie zakłóca przy tym spokoju innym czytelnikom pracującym indywidualnie.

Biblioteka Miejska - Bibliothèque Municipale de la Part-Dieu

Bibliothèque Municipale - biblioteka miejska jest prowadzona przez samorząd miejski (merostwo) i z jej zasobów korzystać mogą bezpłatnie na miejscu wszyscy zainteresowani. Wypożyczyć zbiory do domu mogą wyłącznie ci użytkownicy, którzy zostaną do biblioteki zapisani i opłacą tzw. wpisowe - ok. 15 euro rocznie dla mieszkańców Lyonu i nieco więcej dla czytelników spoza miasta.

Główny budynek biblioteki miejskiej, o powierzchni 27 290 m² znajduje się w obrębie dużego centrum handlowego Le Part-Dieu. Na terenie miasta funkcjonuje jeszcze 14 filii o łącznej powierzchni 8 tys. m²; ich księgozbiór przeznaczony jest głównie dla dzieci i młodzieży.

Zbiory biblioteczne liczą 738 908 dokumentów dostępnych bezpośrednio, w tym 217 350 dokumentów w bibliotece głównej i 521 558 w bibliotekach filialnych. W magazynach bibliotecznych przechowywane są 1 600 000 dokumentów, w tym zbiory najcenniejsze: 50 manuskryptów pochodzących z okresu panowania dynastii Merowingów i Karolingów oraz 200 inkunabułów.

W bibliotece występuje tematyczny podział zbiorów - na poszczególnych piętrach ulokowane są zbiory z określonych dziedzin. W obrębie danej dziedziny czytelnik ma wolny dostęp do dokumentów na różnych nośnikach - książek, dokumentów dźwiękowych i elektronicznych. Na półkach dostępne są wyłącznie dokumenty najnowsze i najczęściej wypożyczane. Pozostałe zbiory przechowywane są w magazynach. Czas oczekiwania na materiały z magazynu wynosi ok. pół godziny. Biblioteka zatrudnia ogółem 383 pracowników. Bibliotekarze-dokumentaliści zajmują się wyłącznie opracowaniem zbiorów i informacji. Do technicznej obsługi czytelników (przyjmowanie zwrotów, rejestrowanie wypożyczeń) zatrudniani są na tzw. kontrakty pracownicy bez specjalistycznego wykształcenia bibliotekarskiego.

System organizacji przypomina ten z biblioteki uniwersyteckiej. Na parterze budynku w obszernym holu znajduje się zautomatyzowany punkt przyjmowania zwrotów. W tym miejscu oddaje się wypożyczone książki oraz inne materiały biblioteczne - filmy, taśmy magnetofonowe, dokumenty elektroniczne itp. Następnie czytelnik może udać się do wybranej przez siebie czytelni tematycznej, w poszukiwaniu zbiorów z określonej dziedziny wiedzy. O tym, na którym piętrze znajdują się zbiory z danej dziedziny, informują stosowne napisy i tablice. W bibliotece przyjęta jest daleko posunięta samoobsługa w docieraniu do materiałów i informacji na dany temat. Czytelnicy mają bezpośredni dostęp do zbiorów na półkach i sami wybierają potrzebną literaturę. W razie problemów mogą skorzystać z katalogów komputerowych (na każdym piętrze jest kilka stanowisk) oraz z pomocy dyżurujących bibliotekarzy. Wybrane zbiory można przeglądać na miejscu lub wypożyczyć do domu. Na potrzeby czytelników jest także kilka samoobsługowych kserokopiarek. Aby wypożyczyć zbiory na zewnątrz, należy udać się na parter, gdzie znajdują się stanowiska automatycznej rejestracji wypożyczeń. Wszystkie zbiory są oczywiście zabezpieczone przed kradzieżą paskami magnetycznymi, stąd nie jest możliwe wyniesienie ich poza bibliotekę bez wcześniejszej dezaktywacji w punkcie rejestracji wypożyczeń.

Biblioteka miejska jest znakomicie przystosowana do potrzeb czytelników niepełno-sprawnych. Windy, podjazdy, automatycznie otwierane drzwi - to standard we wszystkich placówkach użyteczności publicznej we Francji.

Biblioteka zadbała także o opiekę nad najmłodszymi dziećmi w czasie, gdy ich rodzice zajęci są poszukiwaniem potrzebnych informacji lub pracują w czytelniach. W specjalnie do tego celu przystosowanej sali, pod fachową opieką pracowników biblioteki, maluchy mogą przyjemnie i bezpiecznie spędzić nawet

kilka godzin. Wyposażenie i wystrój wnętrza dostosowane są do potrzeb małych dzieci; lekkie plastikowe meble i inne elementy wystroju utrzymane są w żywych, wesołych barwach. Dzieci mają tu do dyspozycji bogaty zestaw książek i zabawek, materiały do kolorowania, kredki, farby itp., a także stanowiska komputerowe. W wyodrębnionych niewielkich pomieszczeniach, wyposażonych jedynie w puszyste kolorowe dywany, odbywa się głośne czytanie książek. Dzieci oraz czytająca im książki bibliotekarka, siedzą tu wprost na podłodze. Przyjazna i życzliwa atmosfera wpływa niewątpliwie na budowanie pozytywnych relacji dziecka z książką i biblioteką.